Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi Tarihçesi

Horiepiskopos
Gabriyel AKYÜZ

ܟܬܒ ܚܙ
ܡܢ ܡܠܟ ܐܠܗ ܕ ܡܫܘܚ ܒܗ ܡܢ

Ex Libris
Beth Mardutho Library
The Malphono George Anton Kiraz Collection

ܟܠ ܐܢܫ ܕܢܫܐܠ ܠܗܕܐ ܟܬܒ ܠܡܩܪܝ ܘܠܡܩܒܠ ܘܠܡܟܬܒ ܡܢܝܗ
ܘܠܡܫܬܡܫ ܒܗ ܠܢܦܫܗ ܐܘ ܠܓܢܬܗ ܘܠܡܦܨ ܡܢܗ ܡܕܡ ܢܕܥ ܕܥܠ
ܕܝܢܐ ܕܐܠܗܐ ܕܚܝܠ ܐܝܟ ܕܓܢܒ ܒܝܬ ܩܕܫܐ ܘܢܗܘܐ ܠܗ ܚܛܗ
ܠܐ ܡܫܬܒܩ ܠܗ ܥܕ ܕܢܦܪܩ ܠܗ ܟܬܒܐ ܗܝ ܢܗܘܐ ܟܕ ܗܟܝܠ
ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܚܐ ܠܗܕܐ ܐܬܘܬܐ ܒܓܘ ܐܘ ܒܪܒܐ ܢܗܘܐ ܠܗ
ܟܦܠ ܒܝܬ ܕܝܢ ܒܗܕ ܡܢ ܕܢܣܒ ܠܗ ܠܢܦܫܗ ܡܢ ܗܕܐ ܟܬܒܐ ܐܘ
ܡܢ ܗܕܐ ܟܬܒܐ ܢܦܠ ܠܗ ܒܟܦܠ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܡܪܢ ܒܫܠܡ ܐܡܝܢ ܀

Anyone who asks for this volume, to read, collate, or copy from it, and who appropriates it to himself or herself, or cuts anything out of it, should realize that (s)he will have to give answer before God's awesome tribunal as if (s)he had robbed a sanctuary. Let such a person be held anathema and receive no forgiveness until the book is returned. So be it, Amen! And anyone who removes these anathemas, digitally or otherwise, shall himself receive them in double.

Mardin
Mor Petrus ve Pavlus
Kilisesi Tarihçesi

Çabuk Mah. Kırklar Sok. No:10
MARDİN
Tel: 0.482 212 10 39
Gsm: 0.532 664 26 68
gabriyelakyuz@yahoo.com

© Copyright H. Gabriel AKYÜZ
1. Baskı Mart 2009
ISBN: 978-9758233-16-8

Basım Yeri: Resim Ofset / İSTANBUL

Fotoğraflar: Cebrail KİLİMCİ, Lütfü KAVAK, H. Gabriel AKYÜZ

İÇİNDEKİLER

Önsöz 1

Kaleler Şehri Mardin 2

Mor Petrus / Şemun Petrus 4

Elçi Petrus'un Biyografisi..... 7

Aziz Mor Pavlus 11

Mor Petrus Ve Mor Pavlus Kilisesi 13

Süryani Taş İşçiliği 22

Mardin'de Mor Petrus ve Mor Pavlus'un Adına İnşa Edilen İlk Kilise 23

Mardin'deki Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi İnşası ile ilgili Padişah Fermanı 24

Mardin-Kölesiyan Mahallesinde Vakı Mar Bıtrus Kenisenin İnşası Hakkında Belediye Tarafından Verilen Osmanlıca Karar Suretidir 26

Kilisede Görev yapan Ruhaniler 27

Kilisede Yapılan Restorasyon Çalışması 29

Kilisede Görülmeye Değer Teçhizatlar 29

Tamirattan Sonraki Açılış Günü 32

Kadasetli Patriğimizin Sayın Münir Kilimci'ye gönderdiği Teşekkür Mektubu 34

Verilen Plaketler 36

Kahvaltı 42

Kaynakça 43

ÖNSÖZ

Öteden beri medeniyetin ve dinlerin beşiği olan Mezopotamya'nın ortasında yer alan Türkiye'mizin en önemli ve güzide şehirlerinden biri olan Mardin, değişik medeniyetlere ve kültürlere ev saipliği yapmış ve yapmaya da devam etmektedir. Ülkemiz değişik kültürleri bir arada barındırması ülkemizin güzelliği ve zenginliğidir. Bu mozaik kültürlerin bir parçası da Süryani kültürü olduğunu kanısındayım. Bu yönden Mardin şehrimiz, gün geçtikçe yıldızı parlamaya ve zirveye ulaşmaya devam ediyor. Mardin Kent Konseyi başta olmak üzere bütün sivil kuruluşlar Mardin'i eski mimarı yapısına geri döndürmek için seferber olmuşlardır. Devlet de aynı duyarlılığı göstererek bu eşsiz kente önem vermesi ve el atması son derece sevindirici bir gelişme olarak değerlendiriyoruz.

Bizler Süryaniler de aynı hassasiyeti taşımakta ve üzerimize düşen görevi fazlasıyla yapmaya gayret ediyoruz. Şimdiye kadar kiliselerimizin çoğu Deyrulzafaran Manastırı başta olmak üzere turizm sektörüne gerektirdiği ve yakıştırdığı şekilde aslına uygun bir restorasyondan geçirdik. Tıpkı elinizdeki küçük eserden görüldüğü gibi 'Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesini' en güzel şekilde onarttık. Mardin'de bulunan nadide eserlerinden biri olduğunu düşünmekteyim.

Yapılan onarımın ve tezyinatın bütün masraflarını Matbaacılık sektöründe Türkiye çapında ün yapan ve Türkiye'ye ilk Ofset Matbaasını da getiren Sayın **Münir KİLİMCİ** ve 14.11.2008 tarihinde ani kalp krizi neticesinde yaşamaya veda eden merhum **Cebrail KİLİMCİ** üstlenmişlerdir. Aynı zamanda elinizdeki 'Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi'nin tarihçesini içeren bu küçük kitapçığı da kendi matbaalarında basmışlardır.

Bu kitapçığı yazmamda tarih ve kültür severlere, Mardin turizmine ve özellikle mensup olduğum Süryani Kilisesine bir katkı sağlayabilmişsem kendimi çok mutlu sayacağım. 20.12.2008

H.Gabriyel AKYÜZ

KALELER ŞEHRİ MARDİN

Tarihte medeniyetin beşiği olarak bilinen Mezopotamya'nın bereketli bölgesinin kuzeyinde bulunan Mardin, 1053 m. rakımlı bir kalenin üzerinde ve güney yamacında teraslı bir şekilde dantel gibi kuruludur. Metropolit Hanna Dolabani, Mardin'i şu sözlerle tanımlar ve metheder: "Yıldızların komşusu, uçsuz bucaksız Mezopotamya'nın Güney ovasının kraliçesi ve saraydaki gelini". Geceleri kaleyi ovadan seyredenler, kaleyi parlayan bir yıldız gibi ve kalenin etrafında yakılan ışıklarla da, gelinin boynunda kullanılan gerdanlık gibi görürler. Her dört yönü açık olması ve her tarafa hâkim oluşuyla da hükmeden bir kraliçeye benzemektedir. Kaleden de ovayı seyredenler, deniz olduğunu düşünürler. Çünkü deniz şekline bürünmektedir.

Değişik medeniyetlere ev sahipliği yapan Mardin dinlerin, dillerin ve birçok kültürlerin şehri unvanına layık görülmüştür. Çünkü bunları halen Mardin'de görmek mümkündür. Dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen bu manzaranın yanı sıra, taş işçiliğinin konuşan motifleri adeta insanı büyülemektedir. Mardin; tarihi dini yapılarıyla, motifli evlerin mimari tarzıyla otantik bir özelliğe sahip olmanın ötesinde halen de içinde yaşayan kültür mozaiğiyle şehrin tarihi dokusuna ayrı bir güzellik ve ayrı bir zenginlik katmaktadır. Kısacası Mardin adeta bir açık hava müzesi görünümündedir.

Yukarıdaki sözlerin her yönüyle teyidini yapmak için sizlere sadece bir kiliseyi görüntüleyeceğiz. O da, Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesidir.

Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi'nin tarihçesine geçmeden önce her iki azizin özgeçmişini özetle anlatmakta fayda vardır.

Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi'nde bulunan elçilrin tablosu

MOR PETRUS / ŞEMUN PETRUS (37- 67)[1]

Yavno'nun oğlu olan Şemun, Sayda kentinden olup balıkçı Andreas'ın kardeşidir. Andreas, kendi öğretmeni olan Vaftizci Yuhanna'dan İsa'nın Tanrı'nın oğlu olduğunu öğrenir ve kardeşi Şemun'a İsa'yı gördüklerini bildirir. Ertesi gün Andreas, Şemun'u İsa'nın yanına getirdiğinde İsa ona; "Sen Yavno oğlu Şemun, artık 'taş' diye çağırılacaksın" dedi. Bir süre sonra Şemun ve kardeşi Andreas Galile denizine oltalarını attıkları sırada, İsa onları görüp "ardımca gelin; sizleri insan avcısı yapacağım" diye seslendi. Onlar da derhal oltalarını bırakıp ardından gittiler.

Şemun çok gayretli ve işinde de aceleci olan birisiydi. Bundan dolayı belirli dönemlerde sözle ve eylemle hata işleyip en sonunda da İsa'yı inkâr etti. Güçlü imanından dolayı, temel (taş) olarak ilan edildiği gibi tövbesinde de günah işleyen müminlere iyi örnek olmuştur.

Kutsal Ruh'un inişinden sonra etkin bir misyonerlik faaliyetinde bulundu. İlk vaazında 3000 kişi, sonradan da 5000 kişi İsa'yı kabul etti. Tanrı'nın inayetiyle birçok mucize de gerçekleştirdi. İnsanlar hastalarını yataklarıyla birlikte sokağa çıkarıp; "Şemun buradan geçince onun gölgesi hastalarımızın üzerinden geçse bile kâfidir" diye söylüyorlardı.

İsa'nın göklere yücelişinden iki yıl sonra Estefanos öldürüldüğünde kilise üyeleri dünyanın dört bir yanına dağıldılar. Bunlardan bazıları Kıbrıs'a, bazıları Fenike'ye bazıları da Antakya'ya gittiler. Filifos ise Samiryelilerin kentine gitti ve onunaracılığıyla birçok kişi İsa'ya iman etti. Kudüs'teki elçiler bu olaylardan haberdar olunca, imanlıları Kutsal Ruh ve sözle desteklemek amacıyla Şemun ve Yuhanna'yı Samiryelilerin yanına Barnaba'yı da Antakya'ya gönderdiler. Böylece elçi Şemun; Blud, Yufi, Kesariye ve diğer kentlerde dolaşarak, İsa'nın adıyla değişik mucizeler

---

[1] Antakya Süryani Kadim (Ortodoks) Kilisesi Patriklerinin Özgeçmişi, Rahip Yuhanon Dolabani, 1929-Kudüs (Sonradan Mardin Metropoliti 1947–1969, Birinci Baskı, Bar-Ebroyo Süryani Matbaası, Mor Efrem Manastırı Hollanda–1990, Türkçesi: Hori Episkopos Gabriyel AKYÜZ, 2006-MARDİN

gerçekleştirerek İncil'i müjdeliyordu. Daha sonra Kudüs'e geri döndü.

Yukarıda belirtilen dönemde Herodes Ağripos, kilise üyelerinin bazılarına zarar vermek amacıyla onları tutuklamıştı. Yuhanna'nın kardeşi Yakub'u da kılıçla öldürmüştü. Yaptığı bu eylemden dolayı Yahudilerin beğenini kazandığını görünce elçi Petrus'u da tutuklatıp cezaevine hapsetti ve korunması için 16 jandarma görevlendirdi ki, Fısıh Bayramı'ndan sonra onu Yahudilere teslim etsin. Petrus cezaevindeyken kilise üyeleri sürekli onun için dua ediyorlardı. Petrus, Yahudilere teslim edileceği bir gün öncesi iki jandarma eri arasında zincirlenmiş vaziyette uyurken diğer jandarmalar da cezaevinin kapısı önünde nöbet tutuyorlardı. Allah'ın meleği Petrus'un yanında göründü. İçinde bulunduğu oda aydınlandı ve melek Petrus'u dürtüp "kalk" diyerek uyandırdı. Petrus ayağa kalktığında zincirler ellerinden çözüldü ve melek ona yine seslenerek; "kuşan ve ayakkabılarını giy" dedi. Petrus meleğin dediğini yaptı. Melek tekrar ona; "elbiselerini giy ve ardımca gel" dedi. Petrus cezaevinden çıkıp meleğin arkasından yürüdüğünde bunun gerçek bir olay olduğuna inanmıyor ve gördüklerinin hayal olduğunu düşünüyordu. 1. ve 2. nöbet kulelerini geçtikten sonra demirden yapılmış kapıya ulaşınca kapı kendiliğinden açıldı. Kapıdan dışarıya çıkıp 1. caddeyi beraber yürüdükten sonra melek ondan ayrıldı ve Petrus; "şimdi bunun gerçek bir olay olduğuna inandım. Rab meleğini gönderip beni Kral Herodes'ten ve Yahudilerden kurtardı" dedi. Petrus, Markos olarak çağrılan Yuhanna'nın annesi Meryem'in evine geldi. (Bugün bu ev bir Süryani manastırıdır). Çünkü o evde birçok mümin toplanıp dua ediyordu. Petrus kapıyı çaldığında, Roda isminde bir kız kapıyı açmaya gidince Petrus'u sesinden tanıdı. Sevincinden kapıyı açmayıp geri döndü ve içeridekilere; "Şemun Petrus avlunun kapısında bekliyor" dedi. İçeridekiler de: "Korkuya mı kapıldın?" diye kendisine sorarken, o inatla "hayır, Petrus kendisidir" dedi. İçeridekiler; "belki de Allah'ın meleğidir" diye söylüyorlardı. Şemun da bu sırada kapıyı çalmaya devam ediyordu. Dışarı çıktıklarında şaşırıp kaldılar. Susmaları için Petrus onlarla el kol hareketiyle konuşuyordu. İçeri girdi ve onlara Rab'in onu nasıl kurtardığına dair gereken bilgileri sundu. "Gidin bu olayı Yakup'a ve diğer inananlara anlatın" dedi.

Petrus daha sonra Antakya'ya gitti ve merkezini orada kurdu. Bu konuyla ilgili 'Havarilerin İşleri'nde detaylı bilgi verilmemektedir. Kral Herodes Ağripos da Allah tarafından cezalandırılarak kötü bir şekilde

öldükten sonra Şemun da tekrar geri dönüp Yahuda ve Fenike şehirlerinde dolaşmaya başladı. Kudüs'e gittiğinde Pavlus, Barnaba ve Titus; onu, Yakub'u ve Yuhanna'yı ziyaret ettiler. Şemun, Yakup ve Yuhanna sünnet edilen Yahudiler üzerinde misyonerlik faaliyetlerini sürdürdükleri gibi Pavlus, Barnaba ve Titus da sünnet olmayan toplumlar üzerinde misyonerlik yapacaklarına dair söz verdiler. Onlar tekrar Antakya'ya geri döndüler. Petrus da Antakya'ya geldi. Sünnetsiz olanlarla oturup yemek yediğinden dolayı bazılarıyla mücadele etme imkânı doğduğu için Pavlus, orada Petrus'u azarladı. Yakub'un yanından bazıları geldiklerinde, Petrus kendini onlardan uzak tutuyordu. Çünkü sünnetli olanlardan korkuyordu. Bu konuda diğer Yahudiler de onunla tartıştılar. Barnaba da onları yatıştırmak için arabuluculuk yaptı. Gelişen bu tartışmadan/mücadeleden dolayı Pavlus onu sert bir üslupla azarlamıştı.

Bundan sonra Pavlus ve Barnaba müjdeyi yaymak için Kıbrıs, Panpuliya ve Fisidye memleketlerine gidip birçok kişiyi Hıristiyanlığa kazandırdılar. Petrus da tekrar Kudüs'e geri döndü. Bu dönemde bazı kişiler Yahuda'dan Antakya'ya gelmişlerdi. İsa'yı kabul edenlere; "eğer şeriatın gereksinimine göre sünnet olmazsanız yaşama olasılığınız yoktur" diyorlardı. Bu konu yüzünden Hıristiyanlığa geçiş yapanlar arasında büyük bir kargaşa ortaya çıktı. Pavlus ve Barnaba da bu konu hakkında onlarla tartıştılar.

Bundan dolayı Pavlus, Barnaba ve başkaları Kudüs'teki elçilere ve ihtiyarların yanına gidip bu konu için toplantı düzenlediler. Toplantıda Elçi Petrus ayağa kalkıp şu ifadede bulundu: "Yaşama olanağı şeriatın gereksinimine göre değil, ancak Rab'imiz İsa Mesih'in inayetiyle mümkün olabilir." Yakup da Petrus'u teyit ederek destek verdi. Allah'a dönen sünnetsizleri rahatsız etmemelerine karar verdiler. Kurbanlardan, zinadan, boğulmaktan ve kandan sakınmaları için uyarılmalarını ima ettiler. Elçi Petrus bu döneme dek Antakya'da, Kudüs'te ve civar memleketlerde gezdiğini görmekteyiz.

Antakya'nın Hıristiyanlaşmaya başlaması her ne kadar başkaları tarafından gerçekleştirilmişse de ilk kiliseyi, elçi Petrus kurmuş olduğundan dolayı Antakya Süryani Patrikleri kategorisi ona dayanmaktadır. Petrus, İncil'i müjdelemeye ve İsa'yı kabul edenleri imanda sabitleştirmek/yüreklendirmek için Antakya'dan başka memleketlere gidiyordu. Onun yerinde Lidyos isminde biri vekil kılınmıştı. Petrus, Haç'a

gerilmesinden sonra bu zat meşru halefesi oldu.

Petrus, iki kez Roma'ya yolculuk etti. Yaptığı yolculuk güzergâhında Pontus, Galatya, Kapadokya ve Bitunya üzerinden geçti. Romalıları sihirbazlığıyla aldatan Simon'u utandırdı. İki mektup yazdı. Birisinde Roma'yı Babil olarak çağırmaktadır. Roma'da Hekim Filun'la karşılaştı. İsa Mesih'i kabul edenlerin inançları hakkında bir bildiri yazdı. Onun ve Pavlus'un aracılığıyla İncil'in müjdesi yayılıyordu. Onlara karşı Kral Nirun gayret edip onları tutukladı. 29 Haziran 67 tarihinde her ikisi de şehit düştü. Aziz Pavlus'un başı kesilirken elçi Petrus da öğretmeni İsa gibi çarmıha gerildi. Aradaki tek fark Petrus'un başı aşağıya ayakları da yukarıya bakacak bir şekilde çarmıha gerdirildi.

EIÇİ PETRUS'UN BİYOGRAFİSİ[2]

İsa Mesih'in göklere yücelişinin birinci yılında Aziz Petrus'u Kudüs'te İncil'i müjdelediğini görüyoruz. Yaptığı tek bir konuşmayla 3000 kişi diğerinde ise 5000 kişiyi İsa Mesih'in inancına kazandırdı (Elçilerin İşleri 1: 4–4). İkinci yılında 7 şımmasın/diyakosun kutsama törenini arkadaşları ile birlikte gerçekleştiriyor. İstefanos'un şehit düşmesinden sonra imanlılar dağılıyor. O ise elçilerle birlikte Kudüs'te kalıyor. (Elçilerin İşleri: 8-7) Üçüncü yılında Şımmas Filifos'un müjdesiyle iman eden Samiriye halkına Kutsal Ruh'un inebilmesi için Elçi Yuhanna'yla birlikte el koyma/kutsama töreni yapmaya gider. Orada sihirbaz Simon'u azarlıyor ve tekrar Kudüs'e geri döndüğünde yol güzergâhında bulunan Samiriye köylerinde İncil'i müjdeliyordu.

Beşinci yılında onu, Rab'in kardeşi olarak tanınan Yakup ile birlikte Kudüs'te görüyoruz. Elçi Pavlus da İsa'yı kabul ettiğinden 3 yıl sonra Petrus'un yanına Kudüs'e gelmiştir. Yanında 15 gün kaldıktan sonra Kesariya ve Tarsus'a taşınmıştır. (Galatyalılar: 1–8)

39–42 yılları arasında Lüd, Yupi ve Kesariya'da gezdiğini görmekteyiz. Yahudi kökenli olmayanları imana getirmektedir. Dağılanlardan bir kısmı Antakya'ya gittiler ve onların aracılığıyla bazı kişiler İsa'yı kabul etmişlerdir (Elçilerin İşleri 9: 32: 11–21).

---

[2] Mardin Metropoliti Mor Filuksinos Hanna Dolabani'nin değişik kitaplardan yaptığı derleme çalışmasıdır.

43'te Antakya Kilisesi'nin haberleri Kudüs Kilisesine ulaşınca, Barnaba'yı oraya gönderdiler. Barnaba geldiğinde müjdeciliğin etkin faaliyetlerini görünce Tarsus'a gidip yanına Elçi Pavlus'u da alıp Antakya'ya geri döndüler. (Elçilerin İşleri 11: 22–66)

44'te Elçi Pavlus ile Barnaba'nın Antakya'da bir yıl süreyle İncil'i müjdelediklerini görmekteyiz. (Elçilerin İşleri: 11–21) Aynı yılda Kudüs'ten peygamberler geliyor ve bunlardan Agabus adında biri açlık/kıtlık hakkında peygamberlik etmektedir. Oradaki imanlılar, Yahuda'da yaşayan imanlılara yardım etmeyi kararlaştırdılar. O sıralarda Zabday oğlu Yuhanon şehit düşmektedir. Elçi Petrus da, ilkbahar mevsimine denk gelen Yahudilerin Mayasız Hamur Bayramı'nda Kudüs'teki Herodes'in cezaevinde tutuklu bulunuyordu. Herodes'in ölümünden önce bir mucize neticesinde kurtulur ve daha sonra Kudüs'ü terk eder (Elçilerin İşleri 12: 1–23).

45'te de Pavlus ve Barnaba Antakya'daki imanlıların yardımını alıp Kudüs'e geldikleri görülmektedir. Aynı yılın yaz mevsiminde Herodes, olimpiyat oyunlarının oynanması için bir stadyum açar. Ünlü tarihçi Yusifus'a göre; bu stadın inşaatına Klaudius'un hükmünün 4. yılında başlanmıştır (Yusifus Tarihi 19). Herodes trajik bir vaka sonucunda ölüyor. Pavlus ile Barnaba Kudüs'ten Herodes'in ölüm haberini alarak Antakya'ya dönüyorlar.

Ünlü tarihçimiz Mor Griğoriyos Abbül-Faraç olarak bilinen Bar Ebroyo, Elçi Petrus hakkında şu bilgiyi aktarmaktadır: "Allah'ın meleği onu cezaevinden çıkardıktan sonra Kudüs'ten ayrılır ve Antakya'ya ulaşıncaya dek iki yıl süreyle yol güzergâhında İncil'i müjdelemekteydi (Kilise tarihi)." Polonyalı kilise ataları basıp yayınladıkları elçi Petrus ve Pavlus'un yaşam öyküsüne göre; "melek, elçi Petrus'u Kudüs'teki cezaevinden serbest bıraktıktan sonra ilk önce Keseriya'ya daha sonra Saydon'a, oradan da Beyrut'a geçiyor. Orada arkadaşlarından birini episkopos olarak kutsar. Daha sonra Cebala'ya geçtiği ifade eder" (Suriye tarihi, Dıbıs 3. cilt, 5. bölüm). Lakuyan da "Doğu Hıristiyanları" adlı kitabının üçüncü cildindeki 1, 2 ve 3. bölümlerine göre; "Elçi Petrus Antakya'ya gidince Batripulis'ten geçer ve orada Moruthe isminde bir episkopos ile 12 papazı takdis eder."

46 yılında Elçi Petrus, Kral Herodes'in ölüm haberini aldığında Elçi Yuhanna ile birlikte Kudüs'e döndüğünü görmekteyiz. Bu sırada Pavlus ile Barnaba Kutsal Ruh'un irşadıyla uzak milletlerin hizmetine seçilmektedirler. Antakya Kilisesi'nde bulunan Nigerli Şemun, Kurineli Lukos ve Manayel

episkoposlar tarafından onlara kutsama töreni düzenlenmektedir (Petrus'un ismi onların arasında geçmemektedir). Bu törenden sonra Pavlus ile Barnaba Slukiya'ya, Kıbrıs'a ve Küçük Asya memleketlerine gönderilmektedirler. Yuhanna ve Markos da bu yolculuğa eşlik etmektedirler. Elçi Pavlus'un yaptığı ilk resmi yolculuktu bu (Elçilerin İşleri 13: 11).

50 yılının sonlarında Pavlus ve Barnaba Antakya'ya geri döndüklerinde, Yahudilerden ve diğer milletlerden Hıristiyanlığa geçiş yapanlar arasında bir tartışma çıktığını görmekteyiz. Tartışmanın çıkış sebebi; Yahudilikten Hıristiyanlığa geçiş yapanların henüz şeriatın yasalarını (sünnet, haram kılınan yemekler) uyguladıklarından kaynaklanmaktaydı. Antakya'dakiler,
Pavlus ve Barnaba'yı konuyu görüşmek üzere Kudüs'teki diğer elçilerin yanına göndermeyi uygun gördüler (Bu sırada Petrus da Kudüs'te bulunuyordu).

Kudüs'te 51 yılında Elçilerin toplantısı yapıldı. Onların arasında Petrus da bulunuyordu. Bu yıl Roma İmparatoru Klavdius Kesar'ın imparator oluşunun 10. yılı olup Aziz Pavlus'un da Hıristiyan oluşunun 14. yılına denk gelmektedir (Galatyalılar 2: 1). Elçiler bu toplantıda Kutsal Ruh'un irşadıyla Hıristiyanlığa geçiş yapan putperest halkların dört maddeden uzak durmaları için karara bağladılar:

1-Kurban
2-Kan
3-Boğulmuş hayvanlar 4-Zina

Toplantıdaki delillere ve gönderilmiş mektuplara göre; elçi Petrus'un Roma'ya gidişi hakkında herhangi bir kanıt bulunmamaktadır ve Roma Kilisesinin ismi bile zikredilmemektedir. Suriye ve Kilikya kiliselerine gönderilen mektuplar, Roma Kilisesine gönderilmemiştir (Elçilerin işleri 15: 27-41). O sırada Pavlus ve Barnaba, Putperestlik'ten Hıristiyanlığ'a geçiş yapan halka tayin edilirken; Petrus, Yakup ve Yuhanna da Yahudi halkına tayin edilmektedir (Galatyalılar 2: 7–9). Toplantının sona ermesinden sonra Pavlus, Barnaba, Yahuda ve Şilo beraber Antakya'ya döndüler.

52–53 yıllarında Pavlus ve Barnaba'yı Antakya'da görmekteyiz. Çünkü Putperest olan halkla yaşamak istememekteydiler. Kudüs'ten Antakya'ya Yahudilerin geldiği bilgi edinmektedir (Galatyalılar 2: 11). Aynı yılda Pavlus, Barnaba'dan ayrılıp Şilo'ya eşlik etti. Barnaba da, Yuhanna Markus'a eşlik edip Kıbrıs'a gittiler (Elçilerin İşleri: 15: 37–41).

Bazı eski senet ve geleneklere göre; 53–60 yılları arasında elçi Petrus'u yedi yıl süreyle Antakya'da görmekteyiz. Bu süre hakkında bütün tarihçiler mutabıktırlar. Çünkü bu süre zarfında bütün episkoposluk hizmetlerini tamamlayarak Udiyus'u da episkopos olarak kutsadı (bazılarına göre İğnatius'u da episkopos olarak kutsadı). 28'de Pavlus Kudüs'e geri döndüğünde Rab'in
kardeşi Yakup dışında kimseyi görmedi. Petrus'u gördüğüne dair dile getirmemiştir (Elçilerin İşleri 21: 58). Pavlus iki yıl süreyle cezaevinde kaldı. Tutuklu olarak Roma'ya götürüldü. Orada kiraladığı bir evde iki yıllık bir süre zarfında İncil'i müjdelemeye devam etti. Petrus'u orada da gördüğüne dair bir bilgi vermemektedir (Elçilerin İşleri 28: 15).

Petrus, 60–65 yılları arasında Pontus, Galatya, Asya Kapadokyasında ve Beytuniye memleketlerinde İncil'i müjdelemekteydi. Roma'ya ulaştıktan sonra, ilişki kurduğu imanlılara kabul ettikleri imanda sabit durmaları için iki mektup gönderdi (2. Petrus 16–18). Usabiyos'un tarih kitabına göre (4: 13); Kurintuslu Aziz Diyonosius'un Romalılara yazdığı makalede şu açıklamayı görmekteyiz; "Aziz Petrus, Aziz Pavlus'la birlikte Akayiya'nın başkenti olan Kurintos şehrinde bulunduğu ve Kurintusluları müjdeledikten sonra her ikisi Roma'ya birlikte gittiler. İmparator Neron'un hükmettiği 12. yılına denk düşmekte yani Aziz Pavlus'un Roma'daki birinci tutuklanmasından sonra ve her iki elçinin şehit düşmesinden iki yıl öncesidir.

65 yılının sonları ve 29 Haziran 67 yılları arasında Aziz Petrus, Aziz Pavlus'la birlikte Roma'da İncil'i müjdelemekteydi. Daha sonra birbirlerinden ayrılıp her biri başka bir yöreye gidip orada misyonerlik faaliyetlerine devam ettiler. Bu bilgi de Aziz Petrus'un önceden söz ettiğimiz memleketlere göndermiş olduğu 1. mektubundan alınmıştır. Çünkü onlara Markus'un selamlarını gönderirken Pavlus'tan söz etmemektedir. 66 yılının Ekim ayına kadar müjdelik görevine devam ettiği söyleniliyor. Daha sonra onu tutuklayıp cezaevine attılar. Cezaevinde 9 ay kaldıktan sonra 29 Haziran 67 tarihinde çarmıha gerdirilerek şehit düştü. Neron'un hükmettiği 13. yıla denk gelmektedir. Elçi Petrus'un Roma'da geçirdiği süre toplam bir yıl ve bir aydı. Bu sürenin bir bölümünü cezaevinde geçirirken geri kalan zamanını İncil'i müjdelemekle geçirdi. Söz edilen sürenin iki mislisi değişik yerlerde ve özellikle Antakya'da geçirmiştir.

AZİZ MOR PAVLUS

Elçi Pavlus, Yahudi kökenli olup Binyamin'in sıbtındandır / oymağındandır. Eski adı Şovol'du. İsa Mesih'in doğuşundan iki yıl sonra Tarsus'ta dünyaya geldi. Babası Ferisi grubuna mensup olduğundan dolayı oğlunu, daha küçük yaşta şeriatın ilmini ve geleneklerini öğrenmesi için Kudüs'te bulunan meşhur Gamalail Okulu'na göndermiştir. Bu okulda akademik ilmini bitirdikten sonra şeriatı uygulamakla çok bağnaz ve tutucu bir Yahudi olarak yaşamaya başlar. Tüm var gücüyle kiliseyi iztihat eder. İstefanos'un idamını talep etmiş ve taşlanmasını önermiştir. Taşlama sırasında taşlayanların elbiselerine nöbet tutmuştur.

İsa'yı kabul edenleri tapınakta, kentte, sokaklarda ve evlerde araştırıp tutuklayarak idam ettirmek üzere mahkemeye sevk ederdi. Yırtıcı kurt gibi Kudüs'te, Yahudiye'de, Celile ve bütün Filistin bölgelerinde sürdürdüğü bu kovalamayla yetinmiyordu ve yüreği rahatlanmıyordu. Yahudilerin mahkemesine gidip resmi bir yetki alıp Şam'a doğru geldi. Orada da gördüğü her Hristiyanı tutuklamayı ve Kudüs'e göndermeyi hedefliyordu. Bu sefer iş tersine döndü. Zaman aleyhine çalışmaya başladı. Başına gelenleri İncil'den olduğu gibi aktarıyoruz:

"Saul ise Rab'bin öğrencilerine karşı hala tehdit ve ölüm soluyordu. Baş kâhine gitti, Şam'daki havralara verilmek üzere mektuplar yazmasını istedi. Orada İsa'nın yolunda yürüyen kadın erkek, kimi bulsa tutuklayıp Kudüs'e getirmek niyetindeydi. Yol alıp Şam'a yaklaştığı sırada, birdenbire gökten gelen bir ışık çevresini aydınlattı. Yere yıkılan Saul, bir sesin kendisine, "Saul, Saul, neden bana zulmediyorsun?" dediğini işitti.

Saul, "Ey efendim, sen kimsin?" dedi. "Ben, senin İsa'yım" diye cevap geldi. "Haydi, kalk ve kente gir, ne yapman gerektiği sana bildirilecek."

Saul'la birlikte yolculuk eden adamların dilleri tutuldu, oldukları yerde kaldılar. Sesi duydularsa da, kimseyi göremediler. Saul yerden kalktı, ama gözlerini açtığında hiçbir şey göremiyordu. Sonra kendisini elinden tutup Şam'a götürdüler. Üç gün boyunca gözleri görmeyen Saul hiçbir şey yiyip içmedi.

Şam'da Hananya adında bir İsa öğrencisi vardı. Bir görümde Rab ona, "Hananya!" diye seslendi. "Buradayım, Rab" dedi Hananya.

Rab ona, "Kalk" dedi, "Doğru Sokak denilen sokağa git ve Yahuda'nın evinde Saul adında Tarsuslu birini ara. Şu anda geldiğini ve gözlerini açmak

için ellerini kendisinin üzerine koyduğunu görmüştür."

Hananya şöyle karşılık verdi: "Rab, birçoklarının bu adam hakkında neler anlattıklarını duydum. Kudüs'te senin kutsallarına nice kötülük yapmış! Burada da senin adını anan herkesi tutuklamak için baş kâhinlerden yetki almıştır. Rab ona, "Git!" dedi. "Bu adam, benim adımı diğer uluslara, krallara ve İsrail oğullarına duyurmak üzere seçilmiş bir aracımdır. Benim adım uğruna ne kadar sıkıntı çekmesi gerekeceğini ona göstereceğim."

Bunun üzerine Hananya gitti, eve girdi ve ellerini Saul'un üzerine koydu. "Saul kardeş" dedi, "Sen buraya gelirken yolda sana görünen Rab, yani İsa, gözlerin açılsın ve Kutsal Ruh'la dolasın diye beni yolladı." Hemen o anda Saul'un gözlerinden perde gibi bir şeyle düştü. Yeniden görmeye başlayan Saul kalktı, vaftiz oldu, sonra yemek yiyip kuvvet buldu.

Saul, birkaç gün Şam'daki öğrencilerin yanında kaldı. Havralarda İsa'nın Tanrı'nın Oğlu olduğunu hemen duyurmaya başladı. Onu duyanların hepsi şaşkına döndü. "Kudüs'te bu adı ananları kırıp geçiren adam bu değil mi? Buraya da, öylelerini tutuklayıp baş kâhinlere götürmek amacıyla gelmedi mi?" diyorlardı. Şaul ise günden güne güçleniyordu. İsa'nın Mesih olduğuna dair kanıtlar göstererek Şam'da yaşayan Yahudileri şaşkına çeviriyordu. Böylece Şaul kovalayıcı olmaktan çıkıp kovulanlardan biri oldu.

Aradan günler geçti. Yahudiler, Şaul'u öldürmek için bir düzen kurdular. Ne var ki, kurdukları düzenle ilgili haber Şaul'a ulaştı. Yahudiler onu öldürmek için gece gündüz kentin kapılarını gözlüyorlardı. Ama Şaul'un öğrencileri geceleyin kendisini aldılar, kentin surlarından sarkıttıkları bir küfe içinde aşağı indirdiler.

Şaul Kudüs'e varınca oradaki öğrencilere katılmaya çalıştı. Ama hepsi ondan korkuyor, İsa'nın bir öğrencisi olduğuna

inanamıyorlardı. O zaman Barnaba onu alıp elçilere götürdü. Onlara, Şaul'un Şam yolunda Rab'i nasıl gördüğünü, Rab'in de onunla konuştuğunu, Şam'da ise onun İsa adını korkusuzca duyurduğunu anlattı. Böylelikle Şaul, Kudüs'te girip çıktıkları her yerde öğrencilerle birlikte bulunarak Rab'in adını korkusuzca duyurmaya başladı. Dili Grekçe olan Yahudilerle konuşup tartışıyordu. Ama onlar onu öldürmeyi tasarlıyorlardı. Kardeşler bunu öğrenince onu Sezariye'ye götürüp oradan Tarsus'a yolladılar.

Tüm Yahudiye, Celile ve Samiriye'deki inanlılar topluluğu esenliğe kavuştu. Gelişen ve Rab korkusu içinde yaşayan topluluk, Kutsal Ruh'un yardımıyla sayıca büyüyordu.

Elçi Pavlus, müjdelediği toplumlara toplam olarak 14 tane uzun mektup yolladı. Gönderdiği bu mektupların amacı; İsa Mesih'i kabul eden milletler putperestliğin inancından, örf ve adetlerinden ve geleneklerinden uzak durmaları içindir. Onları okuyan biri Hristiyanlığın içerdiği derin inanç sırlarını, örf ve adetlerini ve güzel meziyetlerini keşfeder. Bu mektuplar İncil'in bir parçası olarak bilinmekte ve Hıristiyanlığın ve kilisenin temel taşı olmuşlardır.

29 Haziran 67 tarihinde her ikisi de şehit düştü. Aziz Pavlus'un başı kesilerek sonsuz yaşamaya göç etti. Bundan dolayıdır ki, her iki elçinin bayramını 29 Haziran'da kutlanılmaktadır. Bayramdan önce onların saygınlığına yönelik üç gün perhiz uygulanır.

MOR PETRUS VE MOR PAVLUS KİLİSESİ[3]

Gül Mahallesi'nde kalıp Pafta: 31.32.F.d, Ada No: 119 ve Parsel 1'de Mardin Süryani Kadim -Ortodoks- Cemaati Vakfı adına tescillidir. Yüzölçümü: Müştemilatıyla birlikte 606 m2 bir alanı kaplamaktadır. Mardin Kalesi'nin güneydoğusunda olup ve kaleye çok yakın bir yerde 1914 yılında inşa edilmiştir. Osmanlı Devleti döneminde Mardin'de inşa edilen son kilisedir.

Yaşlıların anlattıklarına göre; kilisenin inşaatı sırasında cemaat bireyleri taşları uzak yerlerden sırtlarında ve omuzlarında taşıyarak getirip büyük bir coşkuyla ve imanla çalışmaktaydılar. Kilisenin dış cephesi kesme taşlarla yapılmış ve oldukça güzel bir yapıya sahiptir. Özellikle kilisenin giriş kapısı fotoğraftan da görüldüğü gibi güzel motiflerle bezenmiş ve görücülerine hayranlık kazandırır. Mahalle arasında kaldığı için uzaktan pek gözükmemektedir.

Kilisenin yüksekliği (dış cephesi) 8.20 m. Genişliği 12.70 m. Uzunluğu da 13.50 m. dır. Kilisenin içyapısı, yıldız tonozlu olup yüksek, ince ve yuvarlak kemerli sütunlar üzerinde oturtulmuştur.

Kilisenin dış kapısı üzerinde Süryanice olarak yazılan şu yazıyı görmek mümkündür:

---

[3] Yeni Ahit, Elçilerin İşleri, 9. Bölüm.

Kilisenin giriş kapısı

ܐܝܬ ܒܢܝ ܟܢܝܫܬ ܡܪ ܦܛܪܘܣ ܡܢ ܒܛܪܝܪܟ ܥܒܕ ܐܠܠ ܘܩܫ
ܥܒܕ ܡܫܝܚ ܫܢܬ ١٩١٤

Türkçesi: "Aziz ve Elçi Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi, M.S. 1914 yılında Patrik 2. Abdullah döneminde Süryani Ortodoks müminlerinin katkılarıyla ve Papaz Abdulmesih'in gayretiyle inşa edilmiştir".

Son satırı da Arapça olarak yazılmıştır:

تشيدت كنيسة مار بطرس من بطريرك عبدالله و القس

عبدالمسيح سنة 1914

Tercümesi: "Mor Petrus Kilisesi, M.S. 1914 yılında Patrik Abdallah ve Papaz Abdul-Mesih döneminde inşa edilmiştir".

Kilisenin tavanından bir örnek

Kilisenin tavanından bir örnek

Kilisenin Mimari Şekli

Turabdin ve Mardin'deki Süryani Ortodoks Kilisesi mimarisinde beş tip plan esastır. Bunlar:

1- Merkez planlı veya kubbeli stil (ör: Deyrulzafaran, Hah),

2- Parokial stili (Kıllıt'teki Mor Yuhanon ve Arnas'taki Mor Kuryakos),

3- Manastır stili (Mor Gabriyel ve Salah'taki Mor Yakup),

4- Kozmopolit stili (Kırklar Kilisesi ve Mor Mihayel Kilisesi),

5- Yıldız tonozlu stil (Kıllıtmara'daki Mor Cercis ve Mor Yusuf Kiliseleri gibi).

Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi'nin yapı şekli, Turabdin ve Mardin'deki Süryani Kilisesi'nin beşinci mimari şekli olarak bilinmektedir. Altıncı yüzyıldan itibaren bölgede kullanılmaya başlanan doğu-batı uzunlamasına yapılan üç nefli/bölümlü beşik tonozlu ve kalın saçak kemerler üzerinde oturtulmuş kozmopolit tipi ismi verilen planından geliştirilmiştir.

Mor Petrus Kilisesi'nin mezbah kapısı oyma nakışlarla süslüdür. Görülmeye değer bir eserdir.

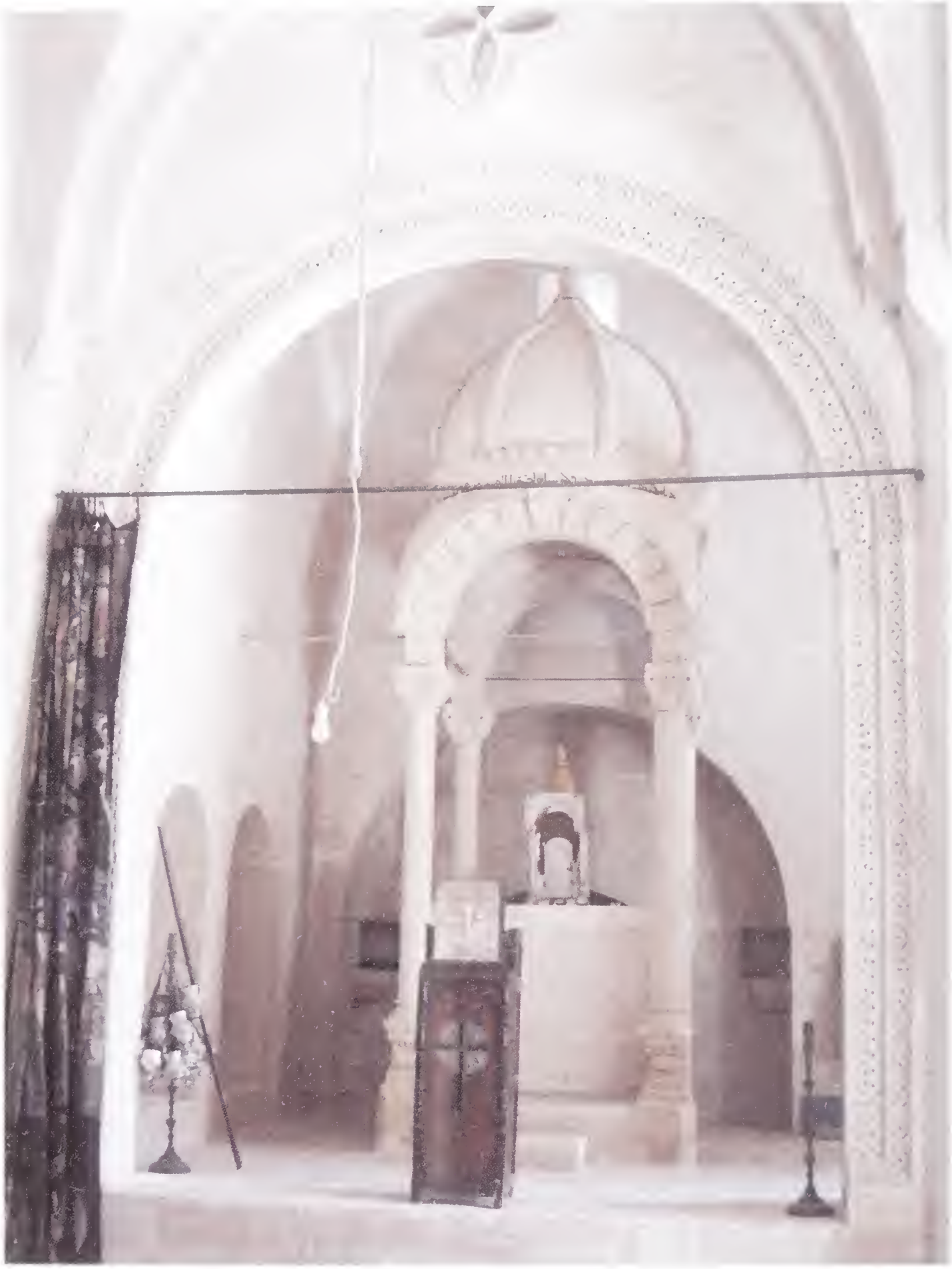

Mezbah kapısı ve Kduşkudşin bölümü

1921 yılında kilisede yapılan iki tane kduşkudşin (ayin bölümü) vardır.

a)Kilisenin Orta Kduşkudşini: Bu kduşkudşinin mimari yapısı, daha önceki devirlerde yapılan kduşkudşinlerden daha farklıdır. Bu tarzın, Süryanilere özgün bir mimari stil olduğunu düşünülmektedir. Kutsal sofranın üzerinde etrafı açık 4 adet ince ve uzun sütun oturtulmuş olup ve bu sütunların

üzeri de küçük bir kubbe ile örtülüdür. Bunun başka örnekleri Kıllıtmara/Eski Kale Köyü'ndeki Mor Cercis Kilisesi'nde ve Mardin'deki Meryem Ana Kilisesi'nde bulunmaktadır. Her iki kilise de aynı stilde ve aşağı yukarı aynı dönemde inşa edilmişlerdir.

Kduşkudşinin kubbesi ve üzerindeki Süryanice kitabe

Kubbenin etrafında yazılı Süryanice-Gerşuni bir ayet vardır:

ܗܝ ܡܐܟܠ ܒܣܝ ܘܡܫܬ ܕܡܝ ܠܝ ܐܝܬ ܚܝܐ ܕܠܥܠܡ.
ܘܐܢܐ ܐܩܝܡܝܗ ܒܝܘܡܐ ܕܐܚܪܝܢ.

Tercümesi: Bedenimi yiyenin, kanımı içenin sonsuz yaşamı vardır. Ve ben onu son günde dirilteceğim. Yuh:6: 54.

Güney kduşkudşinin motifleri

b) Güney kduşkudşin; küçük bir yapı olmasına rağmen taş işleme motifleri görülmeye değer bir şaheserdir. Kduşkuşinin üst kısmında Mezmur'dan yazılı Süryanice bir ayeti dikkati çekmektedir:

ܘܫܐ ܗܐܟܠ ܡܢ ܡܢܐ ܟܕ ܗܘ ܚܕ ܐܠ: ܘܐܚܕ ܚܠܡ ܘܡܢܐ
ܟܠ ܝܘܡ ܚܝܝ ܘܫܬ. ܠܫܐ ܚܫܚܐ ܘܡܢܐ ܠܐܦܗ ܘܡܟܠ:
(ܡܙ: ܚ: ٥)

Tercümesi: Rab'den tek dileğim, tek isteğim şu: Rab'in güzelliğini seyretmek, tapınağında O'na hayran olmak için ömrümün bütün günlerini O'nun evinde geçirmektir.

c) Yazıtın hemen altında İsa Mesih'in kabartması ve yine etrafında Süryanice bir ayet yazılıdır:

ܒܟ ܒܡ ܚܕܒܚܬܢ ܡܟܟܐ ܡܬܒ ܒܗ
ܚܝܠܐ

Tercümesi: "Seninle düşmanlarımızı (ruhsal düşmanlar; şeytan, günah ve ölüm) yeneceğiz".

Ayetin hemen altında Arapça ile yazılı iki çeşit tarih görülmektedir: 2232–1921. İlki Yunan yılı diğeri de Miladi yıldır.

Kabartmanın sağında ve solunda da iki melek figürü işlenmiştir.

Kilisenin içinde taştan yapılmış sütunlu bir haç işareti

Haçın altında Arapça ile yazılı iki kelime göze çarpmaktadır.

افتخاري بالصليب

Tercümesi: Gururum Haç ile olur

Kilisenin yapısına benzer bölgedeki diğer kiliseler;
1-Mansuriye Beldesi'ndeki Mor Osyo Kilisesi,
2-Mardin'deki Mor Yusuf ve Meryem Ana Kiliseleri,
3-Adıyaman'daki Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi,
4-Urfa'daki Mor Petrus ve Mor Pavlus Kiliseleridir.

SÜRYANİ TAŞ İŞÇİLİĞİ TARİHÇESİ

Mardin'deki Süryani taş işçiliği sanatının çok yaygın olduğunu ve 500 yıl öncesine kadar uzandığını yazılı kaynaklardan öğrenmekteyiz. M.S. 1474 yılında Basıbrin / Haberli Köyü'nün büyük kilisesi tahrip olunca, Köydeki ruhaniler kiliseyi yeniden inþa etmek için Mardin'e gelip ve Patrik Halef'ten kendilerine iki usta/mimarin vermesini talep ettiler. Patrik isteklerini yerine getirdi ve onlarla birlikte kýz kardeþinin oðlu Mafýryan Baseliyos'u da gönderdi.[4]

Başka bir resmi kaynağa göre; 1842'de Mardin'de mimarbaşı Maksi Melki isminde biri bulunduğu ve 1858 yılında da Sado veledi Maksi Melki mimarbaşı olduğu diye geçmektedir. 1872'lerde ise Melki Mimarbaşı İbn-i Maksi Melki Hıdırşah ismine rastlamaktayız.[5] Yine aynı dönemde ünlü mimar Yakup Hadeye önümüze çıkmaktadır.[6] Daha sonrası da Rafail, Mihayel ve Cebrail Kalo kardeşlerinden söz edilmektedir.

Son dönemde de Gerzelo, Giso, Papahar gibi aileleri görmekteyiz. Bunlar Mardin'deki Süryani Katolik Patrikhanesi'ni ve Ermeni Katolik Mor Yusuf Kilisesi'ni ve kduşkudşini, Deyrulzafaran Manastırı'nın kduşkudşini,

---

[4] Antakya Süryani Kadim (Ortodoks) Kilisesi Patriklerinin Özgeçmişi, Rahip Yuhanon Dolabani 1929 Kudüs (Sonradan Mardin Metropoliti 1947–1969), Türkçesi: Hori Episkopos Gabriyel AKYÜZ 2006.

[5] 19. Yüzyılda Mardin Süryanileri, İbrahim Özcoşar, Doktora Tezi (henüz basılmamış), sh. 204.

[6] Mardin'deki Kiliseler ve Manastırlar Tarihi, P. Gabriyel Akyüz, Türkçe, 1998, s. 14.

Kasım Tuğmaner Camisi ve minaresini inşa ettiklerini bilmekteyiz.[7]

Mardin'de Mor Petrus ve Mor Pavlus Adına İnşa Edilen İlk Kilise

Günümüzde ayakta görünen bu güzel kilisenin inşasından önce, Patrik 4. Petrus (1872–1895) döneminde kilisenin bulunduğu yerde Mor Petrus ve Mor Pavlus adını taşıyan bir kilise inşa edilmişti.[8] Yapılan yenileme çalışmaları sırasında eski kilisenin kalıntılarına da rastlanmıştır. Kilisenin kuzeydoğusunda bir metre derinliğinde yuvarlak ve kesme taşlarla yapılmış bir çukur ortaya çıkmış olup ve bu çukuru olduğu gibi muhafaza edilmeye özen gösterildi. Ağzı kalın bir camla örtülmüştür. Ne amaçla kullanıldığını henüz bilgi edinmiş değiliz.

Söz konusu olan bu küçük kilise, elde mevcut fermandan da anlaşıldığı gibi cemaatin ihtiyacına cevap vermeyince, onu yıkmak ve yerine daha büyük bir kilise inşa etme kararını aldılar. O tarihteki cemaatin nüfusu 897 kişi olarak belirtilmektedir. Cemaat mensupları bu kararı aldıklarında ilk başta Dar-ul Saadete yazılı olarak başvurdular. Sultanın tuğrasını taşıyan bir fermanla izni çıkmıştır.

Sonradan Mardin Belediyesi'nden de inşaat ruhsatını alıp ve inşaatına başlamışlardır. Şu an gördüğümüz göz kamaştırıcı bu muhteşem eseri 1914 yılındaki şartlarına göre inşa etmişlerdir.

Sultandan aldıkları Fermanı ve Belediye'nin de verdiği inşaat ruhsatı belgelerini 'Osmanlı Devleti'nde Süryani Kilisesi' adlı eserimde 2 ve 110 nolu belgelerde 2002 yılında yayınladım.[9]

---

[7] Mardin'deki Kiliseler ve Manastırlar Tarihi, P. Gabriyel Akyüz, Türkçe, 1998, sh. 89, Ve İlyas Kalo (Geçkaldı) ile Röportaj: 27.12.2006, Meryem Ana Kilisesi.

[8] Husoyo Kitabı, Süryanice Elyazması, Tarihçe Sayfası, No: 753.

[9] Osmanlı Devletinde Süryani Kilisesi, P.Gabriyel Akyüz, 2002, Türkçe, s.10 ve 119.

MARDİN'DEKİ MOR PETRUS VE MOR PAVLUS KİLİSESİ İNŞASI İLE İLGİLİ PADİŞAH FERMANI

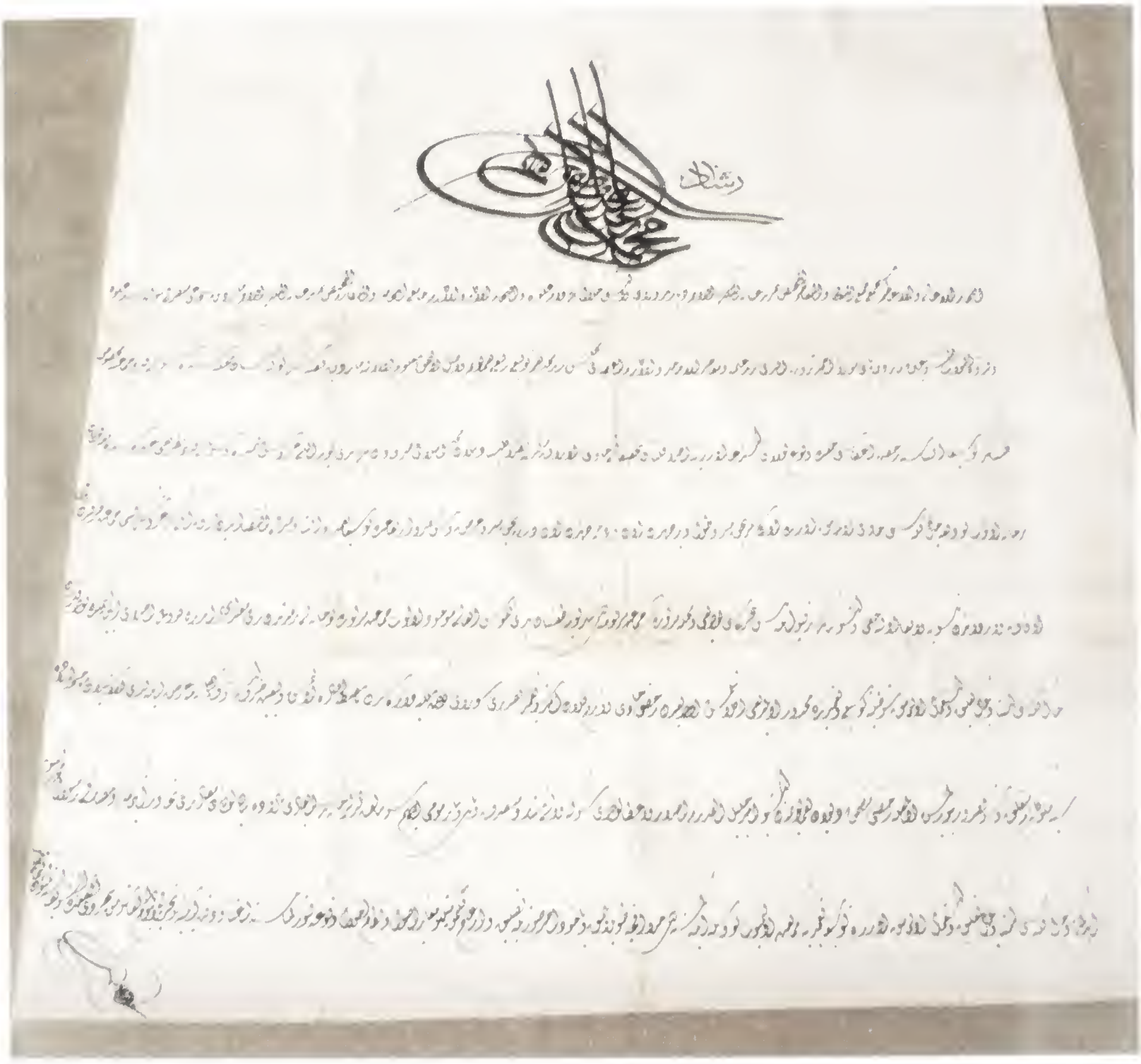

Söz konusu olan Padişah Fermanı Osmanlıca'dan Türkçe'ye çevirip ve bu çeviriyi olduğu gibi aşağıya aktarıyorum:

1) İftiharu'l-âli vel-a'zam bimuctemi cemi-ul-mula velmafağim elmuhtas bimezyed inayeti'l kiram? el-hadım Diyerbekir Vilayeti valisi Cevdet Beg dam 'uluhu vel-iftihar el-ekabir vel-ekarım cami'ul-mahamid vel-mekarim el-muhtas bimezyed inayeti'l-kiram Mardin Sancağı Mutasarrıfı Şevket Beg zeyede 'uluhu **2)** ve-kudvet el-nuvvab el-şeriin Mardin Naibi Mevlana Ahmed Servet efendi zeyede ilmihi vemafağir el-emacid vel-ekarim a'za-i meclis zeyede mecdühüm tevkı' refi' Himanuyüm vasıl olacak malum ola ki Mardin kasabasının Kölasiyan Mahallesinde Süryani Kadim cemaatine

mahsus **3)** kilisenin tevsi-i inşasına ruhsat itası hakkında vuku' bulan istid'a üzerine icra kılınan tahkikatı havi evrak fe imzaya nazaran kilise denilen mahal emval sarf eden bin yedi yüz elli kuruş kıymetinde ve Süryani Kadim Patriği uhdesinde marifetinde **4)** bir hane olup bu defa çan kulesine havi olmamak üzere on sekiz buçuk metre tul ve bir cihetten on ve diğer cihetten on dört buçuk metre 'arz ve beş metre irtifaında tevsi-i tamir ve inşa ve sarfı iktiza eden kırk iki bin kuruş kısmen cemaat tarafından ve kısmen **5)** evkaf varidatından tesviye ve ilğa olacağı iş bu binanın bir kapu ile beş penceresi bulunduğu ve mahal-i mezkürede cemaat-i merkumeden sekiz yüz duksan yedi nüfus ahali mevcud olup cemaat mezküre bu haneyi bir müddetten beri mabet itihaz ederek namaz-u-vaaz icra-i ayin etmekten bu kararından? **6)** Çan kulesi inşa ve çan talik ve istimal olmamak şartıyla tevsi-i ve tamirinde mahzur olmadığı anlaşılmış oldığından ruhsat havi lazim gelen emir-u şerifimin tasdiri şura-i divan-ı mülkiye dairesinde ba-mazbata ifade olunmuş. ve-keyfiyet tariku'l-şark şahaname arz eyliye lede'l-istizan mücibince irade-i **7)** senniye mulukanem muteallık ve şeref sudur buyurulmuş olunmakla ruhsatı mutazimin divan-ı Himayunumdan işbu emir celil el kudum isdar ve ita olundu. siz ki valisi müşar ve mutasarrıf ve naib ve sair muma ileyhum şu salif el-zikir hanenin vel-ahalinin bilade beyan olunan fukaralara tecavüz etmemek ve müzarat berminval-i mukarrer ta'diye **8)** edilmemek, ve çan kulesi inşa ve çan talik ve istimal olunmamak üzere tevsiine ve tamirine mümanaat olunmayıp bu vesile ile kimesneden gayr-i hak akça toplanmamak veyahud ahır suretle tazyik ve iz'ac kılınmamak müsellü muğayiri'l-usul ve nizam il-ahval vukuat görülmemesine itina ve dikkat eyliyesiniz tahrir fi yevm il'aşar min şehri zil-kade elşerif lisenet selesun ve selas miye ve elf.

Not: Yazıt arasında verilen rakamlar fermandaki satır başlıklarıdır.

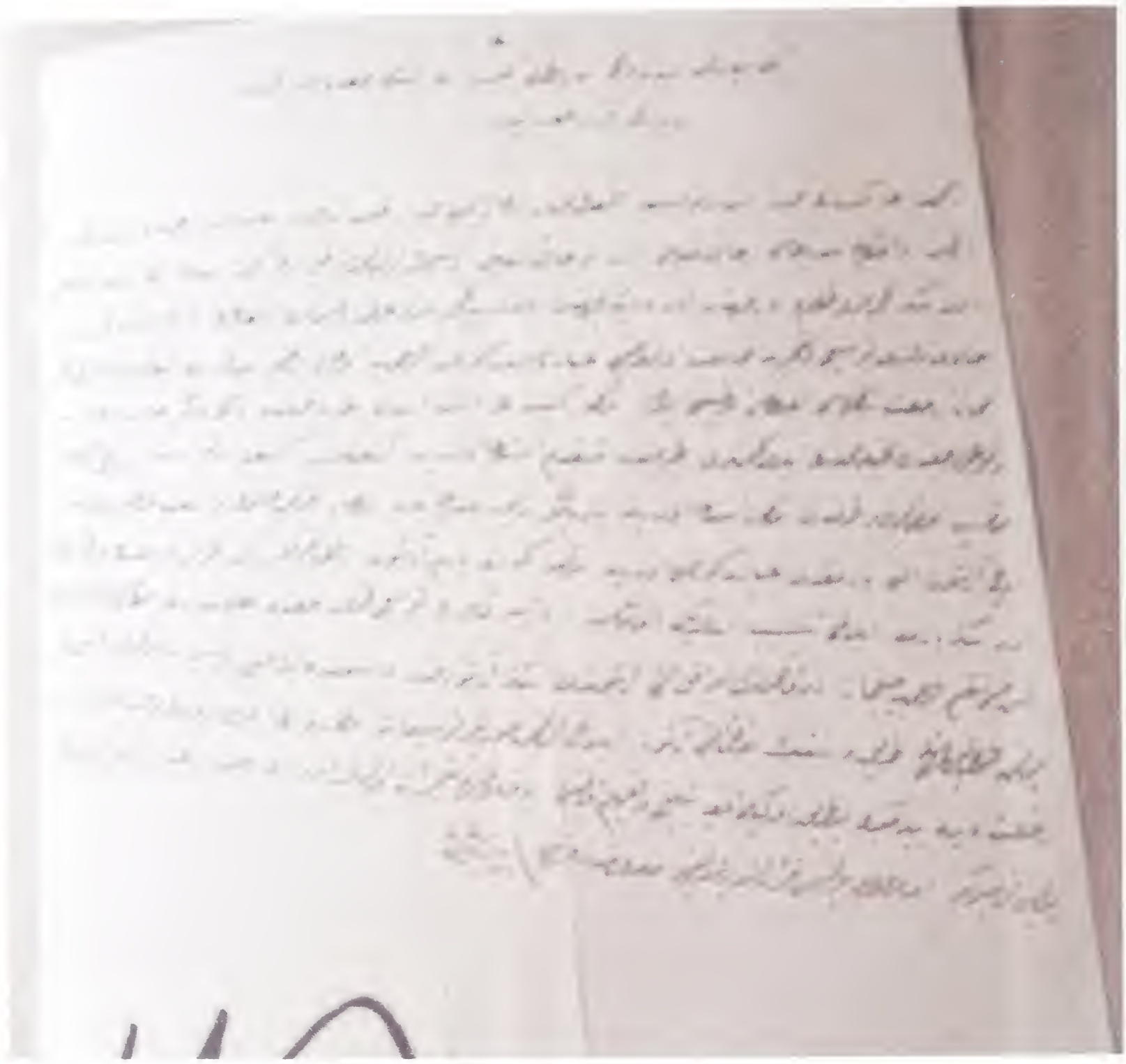

Belediye'nin de verdiği inşaat ruhsatı belgesi

Belgenin Tercümesi:

Kölesiyan Mahallesi'nde Vakı Mar Bıtrus Kenisenin İnşası Hakkında Belediye Tarafından Verilen Osmanlıca Karar Suretidir

Mebhus anhu kenisenin müceddeden inşa ve tevsiine isti'mal kılınan emir ali elyevm belediyeye talep edilup aynen belediye ceridesinde kayd edilmesi ve ihkam münderecesi çan kalesi inşa ve çan ta'lik ve isti'mal olunmamak şartıyla evvelce münteğez ma'bedhanenin keniseye tahvilen onsekiz buçuk metre tulunde (uzunluk) ve bir cihetden on ve diğer cihetden ondört buçuk metro arzı (genişliği) ve beş metro irtifa'ında ve bir kuyu ve beş pencere ile havi olarak tevsi'i ve ta'mirine mumane'et olunamıyacağı

ibaresinden görünmüş olup emir ali mucibince mu'amelesinin ifası ve bu suretle mecanen ruhsat tezkeresi i'tası emir tabii ise de mezkür kenisenin inşaatından ğarb tarafında vakı olan caddeye tecavüz vuku' bulacağından nahiyeyle mahallenin ileri gelenleri tarafından mütekaddem istid'a üzerine keyfiyetin keşif memurlarına tevdi' olunup memuriyet mevma ileyhinin tarafından mezkür istid'a üzerine yazılan rapor münderacatinde mudi'aye tariki 'amirin vus'et hazır vesi bulunan üç arşun altı parmakdan ibaret görünmesi üzerine mevkı'ına göre yarım arşun daha .kım kılınarak tarik vus'ının üç arşun onsekiz parmak iblağ tensip edildiği anlaşılmış. Ve ebniye kanununda tevsi' turuk hakkında nizamnamenin hikâyesi turukların beş kısım nıksım olup çıkmaz zokakların la akal altı arşundan sekiz arşuna kadar vus'ında bulanacağı ve işbu zokağının bu kabiliyetin? bulunmuş olunmasi cihetle tarik vus'ının la akal altı arşuna iblağ olunmak suretiyle tevsi'at mezkürenin icrasi lüzümünden ve belediyece bu suretle ruhset verebileceğinden patrik vekili efendiye tebliğ ve tefhim olınmasi ve hilafetinde ta'mirat olmamak üzere dıkkat ve i'tina edilmesi hususunda polis komiserliğine emir hususi buyurulmasi kararlaştırıldığı ma'ruzdur farzen 20 Mart 330 (1914)".

Kilisede Görev Yapan Ruhaniler

1914 yılında inşa edilen kilisenin yerinde daha önceden küçük bir kilise olduğunu belediye ruhsatındaki tespitin dışında elimizde bulunan kilisenin vaftiz defterinden de tespit etmekteyiz. Eski kilisenin vaftiz kayıtları 1890 yılından başlamaktadır. Kilisede görev yapan ruhanilerin isimlerini vaftiz defterinden naklen veriyoruz. Bunlardır:

1- Papaz Abdulmesih Ras ıl-Ebyaz 1890–1926
2- Hazağli/İdilli Papaz Samuel Malke 1926–1928
3-Mansuratili Papaz Abdullahad 1928–1932
4-Kıllıtmaralı Papaz İlyas 1932–1940

1932 yılının Eylül ayında Kölösiye Mahallesi'ndeki Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi'ne devlet tarafından el konuldu ve kaçakçılıkta yakalananlar için 1949 yılına kadar cezaevi olarak kullanıldı.

Bu konuyla ilgili merhum Metropolit Hanna Dolabani şu bilgileri vermektedir: "27 Mayıs Cuma günü Mardin'deki Mor Petrus Kilisesi içinde

bir Husoyo duası okudum. Çünkü on yedi yıl süreyle devlet tarafından cezaevi olarak kullanıldı. Üç yıl bedava, diğer yıllar da basit bir ücret karşılığında kullanılmıştır.

Mor Petrus Kilisesi'ni teslim aldığımızdan sonra ilk kez 29 Mayıs Pazar Günü Kutsal Ayini içinde icra ettim. Mardin'deki Süryani cemaatinin çoğu Ayin'de hazır bulunmuştu. Ayinden sonra yapılan yenileme masrafı toplandı. Yapılan masraf 700 dinardı. Toplanan miktar ise 700 dinarı geçmişti".

Kilisenin teslim alınmasından sonra cemaatimizin tanınmış ailelerden Cercis Behho Gedde (Kilimci) uzun bir süre kilisenin vekilliğini yapmıştır. Kiliseyi imanla ve büyük bir özveriyle hizmet etmiştir. Cercis Behho Gedde'nin ilk yapacağı en önemli görev şu olsa gerekirdi: Kilisede ruhsal hizmeti sunacak yeni bir papaz adayı bulmasıydı. Kısa bir süre zarfında genç ve dinamik biri olan Melfono (Kilise Öğretmeni) Şmuel Akdemir'le anlaştılar. 1951 yılının Ocağında Metropolit Hanna Dolabani tarafından papazlık rütbesiyle kutsanarak ruhani hizmetine başlamıştır. Gayretli hizmetinden dolayı bir vefa borcu olarak merhum Cercis Gedde'yi rahmetle anıyoruz.

5- Zazli Papaz (Horiepiskopos) Şmuel/Samuel Akdemir 1951–1964
6- Midyatlı Papaz Efrem Circo 1964–1971
7- Rahip Cebrail Allaf 1971–1985
8- Papaz (Horiepiskpos) Gabriyel Akyüz 1985–2008 ....

1.12.1969 yılında kaydedilen Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi'ne bağlı cemaatin isim listesine göre 28 aile ve toplam nüfusu da 151 kişiden oluşmaktaydı.

1971'de bu sayı 33 aileye yükselirken, 1.3.1975 tarihinde 88 kişiden oluşan 16 aileye düştü.

1983'te de 41 kişiden oluşan 7 aile kalmıştı. Daha sonraki tarihte bütün kiliselerin cemaati birleşti.

Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi halen dimdik ayakta olup ve ibadete açık bir kilise olarak hizmet vermektedir. Cemaat ve ruhani sayısı az olduğundan dolayı içinde ara sıra ayinler yapılmaktadır. Bilindiği üzere Mardin'de değişik cemaatlere mensup 11 tane kilise bulunmaktadır. Bunlar Mardin'in değişik mahallelerinde ikamet etmiş ve halen de ikamet etmeye devam eden cemaatin ihtiyacına göre inşa edilmiştir.

Verilen göç nedeniyle cemaat ve ruhaniler sayısında oldukça azalma

görüldü. Cemaat bireyleri arasında birlik ve beraberliği sağlanabilinmesi için uzun bir süreden beri Mardin'de devam eden bir güzel gelenek esas olmuştur. Bu gelenek de kiliselerde dönüşümlü bir şekilde Kutsal Ayin düzenlenmektedir. Örneğin; herhangi bir kilisede Kutsal Ayin düzenlendiği zaman bütün kiliselere mensup cemaat üyeleri oraya toplanırlar.

Kilisede Yapılan Restorasyon Çalışması

Kilisenin müştemilatı olduğu gibi birkaç yıl öncesi tamirat görmüştü. Bu tamiratın bütün masrafı İstanbul'da ikamet eden ve matbaacılık sektöründe isim yapan cemaatimizin bireyleri işadamları Münir Kilimci ve kardeşi Cebrail Kilimci tarafından karşılanmıştır. Tadilat edilen bölümde günümüzde bir Süryani ailesi ikamet etmektedir.

Kilise binası ise uzun bir zamandan beri tadilat görmemişti. Görücülerine kötü bir manzara sergilemekteydi. Çünkü kilisenin damı kış mevsiminde harıl harıl damlıyordu. Kilisenin kuzey arka sokağından sızan su akıntısı yüzünden kilisenin duvarları adeta pas tutmuşlardı. Gerçekten acınacak bir pozisyona gelmişti. Kilisenin içi ise genel bir restorasyona ihtiyaç duyduğuna dair Kurkmo dergisinde duyurmuştuk.

Yapılan bu duyurudan etkilendikleri olsa gerek yine aynı zatlar Münir ve Cebrail Kilimci A'den Z'ye kadar Kilisenin tamiratını üstlenmişlerdir. Ve altı ay bir süre zarfında kilisenin onarımı tamamladılar. Sadece kilisenin onarımıyla yetinmediler. Kilisenin iç tezyinatı da kanepelerle, kapı ve pencerelerle ve özel olarak İstanbul'dan getirdikleri büyük kandillerle gelin gibi süslettiler. Mardin'de görünmesi ve ziyaret edilmesi gereken en güzel kiliselerden biri olduğunu aşikârdır.

Yapılan bu faaliyetin bir ürünü olarak; bölgenin turizm sektörüne büyük bir katkı sağladığını düşünmekteyim. Korunması gereken bir kültür mirası ve abidesi olarak gelecek kuşaklara bırakılmasının yanı sıra cemaatimizin diğer üyelerine de iyi bir hayırsever örneği teşkil olacağından şüphesizdir.

Kilisede Görülmeye Değer Tarihi Eserler

-Aziz Petrus ve Mor Pavlus'un büyük tablosu,
-Meryem Ana'ya ait küçük bir tablo,
-Gümüş kandilleri,
-Kutsal Ayinde kullanılan kase, tabak, haç, mervaha ve diğer gereçlerdir.

Metropolitlerin ellerinde taşıdıkları bir haç örneği

Tahtadan yapılmış başka bir örneği

TAMİRATTAN SONRAKİ AÇILIŞ GÜNÜ

Her yıl 29 Haziran'da bütün Hıristiyanlık alemi tarafından Aziz Mor Petrus ve Mor Pavlus'un bayramı büyük bir coşkuyla kutlanmaktadır. Mardin ve İstanbul Süryani Kiliselerinde verilen duyuru üzerine, 29 Haziran 2008 tarihinde Mardin ve Diyarbakır Metropoliti Mor Filüksinos Saliba Özmen yeni tadilat gören Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi'nde Kutsal Ayini icra ederek görkemli bir törenle tekrar hizmete açmıştır.

Törene toplam olarak 300 kişi civarında katıldı.

Ön sırada Sayın Münir Kilimci ve eşi ve 14.11.2008 tarihinde ani bir kalp krizi geçiren ve hayata veda eden merhum Cebrail Kilimci görülmektedir. Soldan birinci

Kutsal Ayinden kesitler

Mardin Abraşiyemizin (Mardin, Kıllıt, İbrahimiye, Çiftlik, Benebil, Ömerli vb.) cemaat üyeleri başta olmak üzere, kiliseyi tamir eden Münir Kilimci ve kardeşi Cebrail Kilimci ve ailenin diğer bireyleri. İstanbul'dan onlara eşlik eden 60'a yakın kişi vardı. Aralarında Hori Samuel Akdemir, Diyarbakır Kilisesi Fahri Yönetim Kurulu Başkanı Can Şakarer ve Zeki Kasapoğlu da bulunuyordu. Ayrıca Mor Yakup Manastırı'nın Başrahibi Daniel Savcı, Kıllıt Köyü cemaatini temsilen Aziz Karademir ve başka yerlerden gelen diğer zatlar hazır bulunmuşlardı.

Ayin çok güzel ve coşkulu bir ortamda sonuçlandı. Kız ve erkek korosu güzel sesleriyle, güzel makam ve nağmeleriyle kiliseyi şenlendirdiler.

Ayin bitiminde saygıdeğer Metropolitimiz Saliba Özmen Arapça ile vaaz vererek günün önemine değinmiştir.

Mor Filüksinos Saliba Özmen

Aziz Petrus ve Pavlus Bayramının anlamını dile getirdikten sonra kilisenin tamiratında cömertlikle harcanan maddi katkılarından dolayı Münir ve Cebaril Kilimci ailesi bireylerine bol bol övgüler yağdırarak teşekkür etti.

Daha sonra kadasetli patriğimizin Münir Kilimci'ye ve onun şahsında bütün Kilimci aile bireylerine gönderdiği teşekkür mektubu alkışlar arasında okundu.

Kadasetli Patriğimizin Sayın Münir Kilimci'ye gönderdiği teşekkür mektubu

SYRIAN ORTHODOX PATRIARCHATE
OF ANTIOCH & ALL THE EAST
BAB TOUMA P.O. BOX 22260
DAMASCUS - SYRIA

العدد: ٢٠٠٨/٣٨٦
التاريخ: ٢٠٠٨/٦/١٣

بنعمة الله

إغناطيوس زكا الأول عيواص

بطريرك أنطاكية وسائر المشرق

الرئيس الأعلى للكنيسة السريانية الأرثوذكسية في العالم

حضرات أبنائنا الروحيين الأعزاء السادة منير كلمجي، وسائر أفراد عائلة كلمجي المحترمين

بعد إهداء البركة الرسولية والأدعية الحبرية، نقول:

سررنا جداً بما نقله إلينا نيافة أخينا الحبر الجليل مار فيلكسينوس صليبا أورمان مطران ماردين وتوابعها ورئيس دير الزعفران الجزيل الاحترام، عن غيرتكم الوقادة وهمتكم العالية وسخائكم الماردين السرياني بتحديدكم كنيسة مار بطرس وبولس في ماردين.

ولم نستغرب من ذلك، لأنكم اعتدتم على العمل الخيري منذ سنين عديدة، وكنتم وما تزالون أعمدة قوية في كنيسة الرب، وخاصة في أبرشية ماردين ودير الزعفران واستنبول.

فعيما نثني عليكم جزيل الثناء، نسأل الله تعالى أن يعوّض لكم جميعاً بالصحة التامة والتوفيق الجليل والعمر الطويل، وأخيراً ملكوت الله. بلغوا دعاءنا وبركتنا الرسولية إلى أفراد العائلة الكريمة كافة.

هذا ما اقتضى والنعمة معكم آمين.

Türkçeye Tercümesi:

ANTAKYA VE BÜTÜN DOĞU
SÜRYANİ ORTODOKS PATRİKLİĞİ

Bab Tuma P.O. 22260
Şam- Suriye
Sayı: 386/2008
Tarih: 13.06.2008

Allah'ın Nimetiyle
İğnatiyus 1.Zekka İwas
Antakya Ve Doğu Patriği
Süryani Ortodoks Kilisesi Genel Reisi
(Mühür)

Sayın ruhani evlatlarımız Munir Kilimci ve Kilimci ailesinin diğer bireyleri

Elçisel dua ve bereketleri ilettikten sonra diyoruz ki:

Mardin ve civarı Metropoliti ve Deyrulzafaran Manastırı'nın reisi olan saygıdeğer kardeşimiz Mor Filüksinos Saliba Özmen'in bizlere vermiş olduğu bilgi doğrultusunda; Mardin'deki Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi'nin yenilenmesiyle ilgili göstermiş olduğunuz gayret, ilgi ve özellikle Mardinli Süryanilere özgü olan cömertlik maddi katkınızdan dolayı oldukça sevindik.

Bu yaptıklarınızı asla garipsenemedik, çünkü bu tür hayırsever işlerinize yıllardır alıştınız. Halen de Rab'in Kilisesi'nde güçlü sütunlarsınız. Özellikle Mardin Abraşiyesi'nde, Deyrulzafaran'da ve İstanbul'da.

Sizlere teşekkürlerimizi iletirken, yapmış olduğunuz bu katkının karşılığı olarak yüce Allah'tan olan dileğimiz; hepinize sağlık, sıhhat, afiyet, başarılar ve uzun ömürler vermesi ve sonuçta da sizleri kendi melekütüne kavuşturmasıdır. Lütfen elçisel dua ve bereketlerimizi bütün aile değerli bireylerine iletiniz.

Rab'in nimeti sizinle olsun. Ey göklerde olan babamız vs....

VERİLEN PLAKETLER

Ardında Saygıdeğer Metropolitimiz Saliba Özmen, yapılan bu maddi katkılarının karşılığı olarak Kilimci ailesi bireyleri adına Sayın Munir Kilimci'ye, Cebrail Kilimci'ye ve Özcan Kilimci'ye birer plaket takdim etti.

Munir Kilimci, Cebrail Kilimci ve Özcan Kilimci
plaketleriyle birlikte görülmektedirler

Plaketler hazır bulunan cemaatin alkışlarıyla sunuldu. Plaket Süryanice ve Türkçe olarak çok anlamlı sözler içermektedir. Plaketlerden biri ve içindeki yazıları aşağıda olduğu gibi aktarıyoruz:

Metropolit Filüksinos Saliba Özmen

"Tüccarlar, her akşam kazanç ve zararlarının sorgulamasını özenle yapıyor. Tıpkı onlar gibi, iyi bir sonu arzulayan sizler de, sabah ve akşam yaptıklarınızın muhasebesini yapmalısınız."
(Aziz Mor Afrem 303-373)

Mardin Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi ve müştemilatında yapılan restorasyon ve mekansal düzenleme çalışmalarında maddi ve manevi katkısını esirgemeyen sayın CEBRAİL KİLİMCİ'nin değerli şahsında KİLİMCİ AİLESİNİN fertlerine takdir ve şükranlarımızı sunuyoruz.

29 Haziran 2008

✝ Filüksinos Saliba ÖZMEN
Mardin ve Diyarbakır Süryani Metropoliti

Plaketin bir örneği

"Tüccarlar, her akşam kazanç ve zararlarının sorgulamasını özenle yapıyor. Tıpkı onlar gibi, iyi bir sonu arzulayan sizler de, sabah ve akşam yaptıklarınızın muhasebesini yapmalısınız"

(Aziz Mor Efrem, 303-373).

ܥܒܕ ܟܢܝܫܬܐ ܕܡܪܕܝܢ ܘܕܒܝܬ ܡܫܬܬܗ ܕܫܠܝܚܝܬܐ ܕܫܪܝܪܐ ܘܕܫܘܠܡܢܐ ܕܒܝܬ ܡܪܝ ܦܛܪܘܣ ܘܡܪܝ ܦܘܠܘܣ ܫܠܝܚܐ ܕܡܫܝܚܐ ܒܡܕܝܢܬܢ ܡܪܕܝܢ ܘܒܟܠ ܐܬܪ ܕܫܠܝܛ ܒܗ ܡܪܢ ܐܦܪܝܡ ܦܪܝܫ ܟܪܝܣܛܘܢ ܐܝܟ ܕܒܪ ܡܢ ܐܒܗ ܕܝܠܗ ܡܪ ܓܕܐ ܕܐܬܦܠܓ ܥܡ ܟܢܝܫܬܐ ܗܕܐ ܫܢ̈ܝܢ ܣܓ̈ܝܐܬ ܘܐܦ ܒܙܒܢ ܕܗܘ ܒܝܬ ܡܫܬܬܐ ܕܐܣܝܪܐ ܗܘ ܐܬܪܐ ܘܐܬܒ̈ܥܝ ܠܡܫܒ̈ܩ ܕܕܡ̈ܥܐ ܡܢ ܥܝܢ̈ܝܗ ܠܐ ܡܛ ܠܗ ܫܘܠܛܢܐ ܕܢܦܫܗ ܒܗ ܘܐܦ ܠܐ ܡܛ ܠܗ ܫܘܠܛܢܐ ܕܢܒܟܐ ܥܠ ܟܢܝܫܬܐ ܗܕܐ ܕܗܘ ܒܝܬ ܣܗܕܐ ܘ

gelen bir gelenek olarak kiliseyle olan ilişkilerini ve anılarını tazelemek amacıyla ve özellikle kilisenin hizmetinde büyük bir emeği geçen merhum dedesi Behho ve babası Circis Gedde'nin ruhuna kiliseyi onarttıklarını söyledi. Ayrıca Metropolitten aldığı çok büyük bir ruhsal değer taşıyan bu plaketten dolayı metropolite sonsuz şükranlarını sunarak ve onu bir hatıra olarak gelecek nesillere saklayacağı sözü verdi."

Daha sonra bir sürpriz daha yapıldı. 1951-1964 yıllar arasında ruhanilik görevinde bulunan Horiepiskopos Samuel Akdemir'e de Metropolit tarafından bir plaket verildi.

Mor Filüksinos Saliba Özmen Hori Samuel Akdemir'e
plaketi sunarken görülür

O da yaptığı konuşmada; ilk başta kendisine yapılan bu sürprizden dolayı metropolite teşekkürlerini sundu ve çok duygulandığını açıkladı. Ayrıca Abuna Hori Samuel bu gün yaşlı olmasına rağmen o geçmiş dönemde Kilisede verdiği hizmetinin anılarını tazelediğini dile getirerek, kiliseyi yeniden orijinal şekliyle görmüş olduğundan Kilimci ailesi bireylerine teşekkürlerini sundu.

Ve özellikle beraber yaşadığı ve kiliseye cani gönülden hizmet verdiği merhum Circis Gedde'nin ruhuna rahmet okudu.

Hori Samuel Akdemir teşekkür konuşmasını yaparken

Son konuşmayı da 1985 yılından bu yana kilisenin ruhanilik işlerini gören Hori Gabriyel Akyüz yaptı. Konuşmasında;

Hori Gabriyel Akyüz

Bugün Mor Petrus ve Mor Pavlus Bayramıyla birlikte bu Kilisenin Yenileme açılışını da yapmak iki bayramı birlikte kutladıklarını ifade ettikten sonra Kilisenin tarihçesini özetle anlattı. Ayrıca geçmiş yıllarda kilisenin ne halde olduğunu ve şimdi de ne hale geldiğini gördüğünden mutluluğunu dile getirmiştir. Sayın Münir Kilimci başta olmak üzere Kilimci ailesi tarafından ortaya atılan bu dini ve milli davranıştan dolayı bütün aile bireylerine teşekkür etti ve iş hayatlarında kendilerine başarılar diledi.

Kilisenin dış cephesi ve avlusu

KAHVALTI

Ayin bitiminde kilisenin açılışının anısına kilisenin geniş avlusund
verdikleri rengârenk kahvaltıya bütün cemaat bireyleri davetliydi. Büyük bi
coşkuyla, güzel sohbetler yaparak ve geçmiş yıllarının anılarını tazeleyere
afiyetle yediler. Bu coşkulu gününün pozitif olan anılarını ve etkilerin
herkesin belleğinde bir iz yeri bıraktıktan sonra herkes mutlulukla dağılmay
başladı.

KAYNAKÇA

1- Antakya Süryani Kadim (Ortodoks) Kilisesi Patriklerinin Özgeçmişi, Rahip Yuhanon Dolabani, 1929-Kudüs (Sonradan Mardin Metropoliti 1947–1969, Birinci Baskı, Bar-Ebroyo Süryani Matbaası, Mor Efrem Manastırı Hollanda–1990,

Türkçesi: Hori Episkopos Gabriyel AKYÜZ, 2006-MARDİN.

2- Mardin Metropoliti Mor Filuksinos Hanna Dolabani'nin değişik kitaplardan yaptığı derleme çalışması.

3- Yeni Ahit, Elçilerin İşleri, 9. Bölüm.

4- 19. Yüzyılda Mardin Süryanileri, İbrahim Özcoşar, Doktora Tezi (henüz basılmamış).

5- Mardin'deki Kiliseler ve Manastırlar Tarihi, P. Gabriyel Akyüz, Türkçe, 1998.

6- Husoyo Kitabı, Süryanice Elyazması, Tarihçe Sayfası, No: 753.

7- Osmanlı Devletinde Süryani Kilisesi, P.Gabriyel Akyüz, 2002, Türkçe.

8- İsrail Odo, Mardin Keldani Kilisesi Metropoliti, Süryanice.

9- Mardin Metropoliti Mor Filüksinos Yuhanon Dolabani'nin Yaşam Öyküsü Ve Günlük Olarak Kaleme Aldığı Anıları, Kendi Kalemiyle Süryanice, Deyrulzafaran–1968, Türkçesi: Horiepiskopos Gabriyel AKYÜZ, MARDİN–2008, Basım Aşamasında.

10- Röportaj: İlyas Geçkaldı, 27.12.2006 Meryem Ana Kilisesi.

11- Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi'nin Vaftiz Defteri.

12- Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi'nde bulunan Süryanice kitabeler.

Münir KİLİMCİ

Cebrail KİLİMCİ

Babam Cercis ve dedem Abdullahat Gede'yi ,Mardin'de eski ismiyle Kölesiye mahallesinde bulunan Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesinde yaptıkları hizmetten dolayı rahmetle anıyorum.Vefatlarından sonra bizlerde izlerinde yürüdük.Tahmin ediyorum ki bizde aynı hizmeti ismi anılan kiliseye vermişizdir. Son yıllarda bu kilise ile eski anılarımızı ve duygularımızı sık sık dile getiriyorduk.Bu kadar dile getirdiğimiz bu antik kilisemizin çok kötü durumda olduğunu görünce, kardeş kardeşe karar verip babamı, dedemiz ve tüm ölülerimizin ruhuna kilisemizi restore ettirmeye karar verdik. Bu konuyu aile bireylerimizle danıştığımızda bunu memnuniyetle karşılayıp tüm sorumluluğu üstümüze alarak işe başlamamız gerektiğine karar verdik. Bu restorasyon işine hemen başlamak için 14.11.2008 tarihinde ani olarak kaybettiğim canım kardeşim Cebrail Kilimci'ye hemen başlamasını rica ettim. Çok uzun sürmeyen bir süre zarfında bu emsalsiz tarihi eseri hem dünya kültürüne ,hem bölge turizmine hemde özellikle Süryani Kadim Kilisemizin hizmetine yeni bir şekil ve hayat vererek kazandırdık.

Restorasyondan sonra görkemli açılış töreni Saygıdeğer Metropolitimiz Mor Filuksinos Saliba Özmen , aynı kiliseye yirmi yılı aşkın hizmet etmiş olan Horiepiskopos Samuel Akdemir ve Mardin cemaatinin gönlünü fethetmiş olan Horiepiskopos Gabriel Akyüz'ün katılımıyla gerçekleşti.Yaptığımız bu faaliyetten dolayı ölülerimizin ruhlarını içtenlikle mutlu ettiğimize inanıyorum.Özellikle bu çalışmaları sürekli takip eden ve yerinde inceleyen merhum kardeşim Cebrail Kilimci'nin ruhunun dahada mutlu olduğuna inanıyorum.

Bu tarihi eseri ilk başta Süryani cemaatimize ,Mardinli hemşehrilerimize ve bütün Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarına tanıtmak amacı ile Sayın Abuna Hori Gabriel Akyüz'den bir küçük tarihçe yazmasını rica ettim. Ebediyen bir hatıra olarak kalacak bu küçük kitabı yazarak bizim isteğimizi memnuniyetle kabul eden kendisine sonsuz şükranlarımı sunarım.

Saygılarımla,
Münir KİLİMCİ

Yeşil Yamaç A.Ş
00053
8 690001 000301
Mor Petrus ve Mor Pavlus Kil